

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Cap. I. De Beatitudine, velut ultimo fine Hominis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

P A R S II.

DE FINE ULTIMO HOMINIS
OBTINENDO VEL
AMITTENDO.

Postquam S. Thomas in prima parte de Deo tum in operibus suis cognoscendo egit; recte de eodem nunc ut fruendo agit, ad hoc quippe Theologo potissimum ordinatur, ut non tantum, quid sit Deus, doceat; sed etiam, quâ ratione ad ejus fruitionem, in qua licitas & beatitudo hominis consistit, pervenire possint, ostendat. Quia verò, teste S. Augustino in epist. ad Hieron. i. ad Deum, qui ubique presens est, non pedibus laetatur sed moribus; mores autem nostri non ex eo, quod quisque facit, sed ex eo, quod diligit, dijudicari solent; nec faciunt bonos malos mores, nisi boni vel mali sint amores; hinc merito explicatam Naturam Beatitudinis de actibus moralibus in genere, & postea de iisdem in specie tractatur. Unde haec Pars secunda tria præcipuè capita continebit, quorum primum de ipsa Beatitudine. Secundum de actu morali in genere. Tertium de actu morali in specie tractabit.

C A P U T I.

DE BEATITUDINE VEL UT ULTIMO
FINE HOMINIS.

In hoc capite tria præcipuè explicare oportet. 1. Finem ultimum hominis in genere. 2. Eundem in specie, quæ sunt annexa illi.

A R T I C U L U S I.

De Ultimo fine hominis in genere spectato

I. De hoc plures non inutiles quæstiones præcipue Thomas hic q. i. quæ proinde non sunt omnino ignote Theologo. Itaque

11. Q. i. An homini conveniat agere propter seipsum

Resp. affirmativè; cum enim homini propriè conveniat per rationem & voluntatem agere, hoc ipso omnes illius actiones propter aliquem finem elici necesse est; alioqui enim non magis hoc, quàm illud produceret. Quia verò duplici modo ad finem aliquid moveri potest, à se, vel ab alio; sola autem creatura rationalis habet dominium suorum actuum, atque adeò seipsum per liberum arbitrium movere potest ad finem, hinc soli quoque creaturæ rationali proprium est agere propter finem, nam irrationales creaturæ aguntur potius, quàm agunt ob finem.

III. Q. 2. *An detur finis aliquis ultimus respectu hominis?* Resp. iterum affirmativè cum S. Thoma a. 4. hoc solo enim quòd processus in infinitum admitti non possit in omnibus, ad ultimum aliquem pervenire necesse est; alioqui cum agens nunquam quiescere posset.

IV. Q. 3. *An plures esse possint ultimi fines respectu eiusdem agentis?* Resp. S. Thomas a. 5. negativè; cum enim movetur agens ultimum finem appetat, ut bonum perfectum, & completivum sui ipsius, rectè concluditur, tantum plures esse posse ultimos fines respectu ejusdem agentis, quàm parùm plures ejusdem rei ultimata perfectiones desunt.

X. Q. 4. *An homo omnia agat propter ultimum finem?* Resp. affirmativè cum S. Thoma a. 6. Quia ultimus finis movet se in movendo appetitum, sicut se habet in aliis movens primum movens; ergo sicut nihil movetur, nisi à primo movente, ita nec homo agere potest, nisi à fine ultimo ad agendum moveatur.

VI. Q. 5. *An idem sit finis ultimus omnium hominum?* Resp. S. Thomas finem ultimum dupliciter spectari posse, secundum se videlicet, & secundum id, in quo ratio finis ultimi constituitur; hoc posito respondet, si finis priori modo spectetur, omnes homines unum finem ultimum appetere, cum omnes appetant suam perfectionem adimpleri, in qua adimplitione consistit ultimi finis ratio. Si verò secundo modo spectetur, non omnes eundem ultimum finem habere, cum alii in voluptatibus, alii in divitiis, alii in honoribus finem suum ultimum constituent.

VII. Q. 6. *In quo consistat ultimus finis hominis?*

V 4

Resp.

Resp. cum S. Augustino 19. de Civit. c. 1. cum in beatitudine seu summi boni possessione consistere, cum enim agens rationale appetitum habeat ad universale bonum, sicut intellectus habet appetitum ad universale verum; hoc tamdiu satiari non potest, quousque omnis boni possessionem sortitum sit.

VIII. Q. 7. *Quomodo Peccatores dicantur fructum ultimum in creaturis constituere?* Resp. Quatenus in bono creato per amorem inhaerent, ut malint amore & fructu ne Dei carere, quam possessione boni creati; hanc enim intentione per summam inordinationem & injuriam bonam creaturam praferunt Deo.

ARTICULUS II.

De Fine ultimo hominis in specie, seu de beatitudine.

Q. 1. *In quo consistat beatitudo hominis in genere?*
 Resp. 1. Objectivam beatitudinem non in ullo bono creato (puta nec in voluptate animi, ut Epicurus censebat; nec in voluptate corporis, ut Aristippus volebat; nec in bonis fortunæ, honoribus, fama, gloria, potestate, uti alii existimant) sed in solo Deo consistere; uti cum S. Thomas q. 2. ab art. 1. usque ad 8. communiter docent Theologi, merito, quia ad beatitudinem requiritur, ut nullum secundum malum, aut defectum compatiatur, sed plenissime satiet appetitum; hoc autem nulli bono creato, sed soli Deo convenit. Hinc eleganter S. Bernardus in Serm. super eccles. 1. 1. lig. notavit dicens: *Ad imaginem quippe Dei facta anima rationalis, ceteris rebus occupari potest, repleri non potest; implet enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit.* Resp. 2. Beatitudinē formalem in aliqua operatione immanente, patet intellectivæ consistere; uti iterum cum S. Thomas omnifere Theologi docent; quia beatitudo est ultima perfectio hominis attingens & possidens Deum velut summum bonum; hoc autem non potest haberi, nisi per operationem immanentem hominis ergo &c.

II. Q. 2. *In quo beatitudo in specie consistat?* Resp. juxta Scotum & Scotistas eam in solo actu voluntatis, videlicet

beatitudinem agere caritate Dei; juxta S. Thomam & Thomistas in sola visione intuitiva Dei; juxta alios denique in utroque consistere; licet omnes in hoc conveniant, quod uterque actus sive præpositivè, sive consecutivè requiratur.

III. Q. 3. *Quodnam sit obiectum beatitudinis hujus formalis seu visionis beatificæ?* Resp. 1. obiectum primum visionis esse non tantum essentiam divinam & attributa soluta illius, (ut aliqui existimant) sed etiam Personales & attributa Dei relativa; eò quod hæc omnia reatorem idem sint, atque adeò Deus perfectè cognitus dici non potest, nisi omnia hæc cognoscantur in illo. Resp. 2. Obiectum secundarium esse imprimis creaturas eminenter in Deo contentas, de quibus vident. Beati omnia Mystéria Fidei, quæ in hac vita crediderunt; deinde omnes species rerum creaturarum existentium; omnia quoque peculiari modo ad eorum statum pertinentia; totam seriem suæ prædeterminationis; & denique probabiliter aliquas creaturas possibles, plures vel pauciores pro beatitudinis diversitate.

IV. Q. 4. *Quæ principia necessaria sint ad hanc visionem producendam?* Resp. esse duo præcipue, scilicet Intellectum, & lumen gloriæ, quod per modum principii electivæ intellectum ad talem visionem producendam. Unde non acquiritur species impressa Dei; utpote quæ juxta non paucos omnino implicat; juxta communem verò sententiam libere de facto non datur.

V. Q. 5. *An visio hæc in omnibus Beatis æqualis sit?* Resp. negativè, cum enim merita Beatorum non sint æqualia, hoc ipso etiam præmium ipsis correspondens æquale esse non debet. Causa autem proximè determinans ad has potest creaturas, quàm illas videndas est ipse Deus per concursum suum, supposito tamen lumine gloriæ sic vel sic intentionis, & exigentiæ status Beatorum.

VI. Q. 6. *An visio hæc connaturaliter alicui creature convenire queat?* Resp. negativè ex communi SS. Patrum & Doctorum sententia; & colligitur ex ipsa S. Scriptura, quæ passim visionem hanc, gratiam, & donum Dei vocat. Unde plerique etiam Theologi contra Vasquez & Arubal docent, nec demonstrari quidem posse possibilitatem visionis beatificæ.

VII. Q. 7. *An Deus saltem per absolutam potentiam oculo corporeo intuitivè videri possit?* Resp. negativè cum Thoma & communi Theologorum sententia; cum hoc quòd oculus sit potentia sensitiva & organica, etiam objectum sensibile requirat; hinc passim Deus in S. Scriptura invisibilis vocatur.

VIII. Q. 8. *An Beati Deum comprehensivè videant?* Resp. negativè, sive comprehensio sumatur pro cognitione quæ in perfectione adæquet objectum; sive pro cognitione ita exhauriente cognoscibilitatem objecti, ut nihil latens cognoscentem; imò nec possibilem esse talem comprehensionem plerique Authores docent, eò quòd potentia finita non possit exhaurire infinitam cognoscibilitatem.

ARTICULUS III.

De Accidentibus finis ultimi seu beatitudinis.

I. Q. 1. *Quanam accidentia sint annexa beatitudini?* Resp. quatuor præcipuè numerari à Theologis, videlicet Impeccabilitatem, Perpetuitatem, Dotes, Aureolas, quæ proinde singula paulò clariùs sunt explicanda.

II. Q. 2. *Quid de Impeccabilitate doceant Theologi?* Resp. sequentia plerumque doceri. 1. Ad beatitudinem omnino requiri eam voluntatis rectitudinem, quæ mens ipsa sit expers omnis peccati; cum teste S. Scriptura Apocalypsis nihil coinquinatum intrare possit regnum cælorum; & per se ad omnem finis acquisitionem recta mentis habitudo, & tendentia ad finem requiratur. Et præterea ipsa etiam virtus beatifica concomitanter saltem, si non omnino formaliter involvat perfectissimum amorem Dei, & delectationem de eodem, cum quibus stare non potest ullum peccatum. 2. Ad eandem beatitudinem etiam requiri omnimodam impeccabilitatem, ita quidem, ut voluntas non solum de facto non peccet, sed nec possit peccare, uti contra Origenem omnes Theologi docent, teste Tannero to. 2. d. 1. q. 3. du. 3. m. 1. 3. om̄m passim S. Scriptura doceat beatitudinem esse hæreticam, incontaminatam, incorruptibilem, carentem omni luctu &c. quæ omnia dici non possent, si Beati adhuc peccarent.

care, atque adeò timorem amittendæ beatitudinis habere possent. 3. Hanc impeccabilitatem non tantùm ex Dei protectione extrinseca, ut Scotus & nonnulli antiqui Theologi docebant, sed ex ipsa beatitudinis natura, seu amore DEÏ appreciativè summo omne peccatum excludentè oriri; quod atque adeò verum aliqui cum Vasquezio putant, ut visionem formaliter esse sanctitatem, adeoque nec per absolutam Dei potentiam cum peccato stare posse arbitrentur, licet hoc postremum multi Recentiores Theologi negent cum Tannero n. 15.

III. Q. 3. *Quid de perpetuitate visionis sentiendum sit?*

Resp. sequentia communiter doceri à Theologis. 1. Beatitudinem cœlitum re ipsa futuram perpetuam; uti tum S. Scriptura passim; tum unanimiter SS. Patres & Doctores docent contra Originem, qui nec beatitudinem, nec damnationem perpetuam fore existimavit. 2. Visionem Dei (saltem si cum duratione identificata non sit) ex intrinseca sua natura incorruptibilem & perpetuam esse, uti contra Scotum communiter docent Theologi, apud & cum Tannero du. 7. 4. n. 71. licet hi Authores non negent, eam per absolutam DEI potentiam ex subtractione influxus perire posse. 3. Perpetuitatem hanc necessariò quidem requiri ad statum beatitudinis (alioqui enim perfectè satiari appetitum beatorum non posset) sed tamen non esse partem essentialem, beatitudinis, cum non requiratur ad visionem præcisè quâ visio est (ob quam causam Tannerus cum Scoto & aliis absolutè negat perpetuitatem esse de essentia beatitudinis) sed quantum beatitudo est, atque adeò sit tantùm essentialis conditio, sine qua visio appetitum satiari non posset.

IV. Q. 4. *Quid sit Dns Beatorum?* Resp. per eam nihil aliud intelligi, quàm donum aliquod speciale, quod à Deo Beatis per Beatitudinis consecutionem Deo quodammodo desponsatis, & in domum cœlestis Patriæ introductis offertur, atque adeò à S. Thoma 3. p. q. 95. a. 1. *desinitur perpetuus anima vel corporis ornatus, vita sufficiens, in aeterna beatitudine iugiter perseverans.*

V. Q. V. *Quanam sint anima dotes?* Resp. tres à S. Thoma & aliis Theologis plerumque numerari, scilicet tribus virtutibus Theologicis respondentes; sed in earum explicà-

plicatione non convenire Authores, cum aliqui cum Val-
 & Valentia cas in actu duntaxat respectum ad virtutes Theo-
 logicas dicente consistere, atque adeo ratione duntaxat de-
 stinctas esse à beatitudine velint; Tannerus verò q. 3. du. 2.
 n. 5. cum S. Thoma & aliis in habitu consistere contendit,
 quarum prima scilicet *visio* eadem sit cum lumine gloriae,
 que adeo Fidei respondeat. Secunda *Comprehensio* seu *Ten-
 sio* eadem sit cum amore concupiscentiæ erga Deum, quo
 mens securè fruitur, eumque per actum voluntatis & deli-
 cationis quasi præsentem tenet; & propterea spei respondeat.
 Tertia *delectatio* seu *fruitio*, eadem sit cum habitu charitatis
 non quidem de novo producto, sed tamen multipliciter per
 visionem beatificam perfectò atque adaucto.

VI. Q. 6. *Quanam sint corporis dotes?* Resp. qua-
 tuor plerumque numerari, videlicet 1. *Impassibilitatem*;
 nam ut S. Paulus 1. Cor. 15. ait, oportet corruptibile hoc in-
 duere incorruptionem. 2. *Clavitatem*, nam Christo testis
 Mat. 13. fulgebunt Justi sicut sol. 3. *Agilitatem* juxta Je-
 lud sap. 3. Tanquam scintillæ in arundinetis discurrent.
 4. *Subtilitatem*, nam, uti S. Paulus 1. c. ait, seminatur cor-
 pus animale, surget spirituale, hoc est, vim penetrandi om-
 nia corpora perinde ac substantiæ Spirituales habent;
 quorum numerus à Maldonato ex eo probatur, quod corpus
 gloriosum debeat animæ perfectè subjectum esse tam *quoad
 esse* (quod per impassibilitatem, quæ omnem corruptionem
 excludit; & per claritatem, quæ opacitatem corporis elimi-
 nat, obtinetur) quam *quoad operari*, quod agilitas & sub-
 tilitas, quarum beneficio Beati celerrimè ad quemvis lo-
 rum moveri possunt, præstant.

VII. Q. 7. *In quo Impassibilitatis dos consistat?* Resp.
 varias esse in ea explicanda opiniones; nam alij ad pro-
 videntiam DEI confugiunt; alij ad perfectum Dominium &
 animæ in corpus; alij ad elementa, quæ qualitatibus activis
 caritura putant, alij ad conservationem dispositionis mate-
 rialis; alij denique ad qualitatem supernaturalem corpori
 superadditam confugiunt, quæ connaturaliter omnem que-
 litatem læsivam prohibent.

VIII. Q. 8. *In quo dos claritatis consistat?* Resp.
 eam juxta communem Theologorum in luce quadam spe-
 ciali

ciali (quam aliqui cum Suarez supernaturalem; alij cum
S. Thomæ naturalem duntaxat esse volunt) corpori glorioso
indita consistere, vi cuius corpora tota pellucida reddantur;
ita ut ipsa etiam venæ videri queant.

IX. Q. 9. *In quo dos agilitatis consistat?* Resp. juxta
S. Thomam & communiorem sententiam, in qualitate mo-
tante superaddita consistere; alios verò iterum ad extrinse-
cam DEI providentiam, vel ablationem gravitatis, vel
corpus caeleste corporibus beatis admixtum confugere.

X. Q. 10. *In quo dos subtilitatis consistat?* Resp. et-
iam hic non convenire Authores, nam alij dicunt eam in pa-
tito concursu DEI ad corpora penetranda; alij in perfecto
Dominio animæ in corpus; alij in impenetrabilitatis abla-
tione; alij in elevatione per potentiam obedientialem; alij
in supernaturali qualitate superaddita consistere volunt.

XI. Q. 11. *An præter has dotes non alia insuper re-
quirantur, per quas sensus aut potentia externa perficiantur, ut
in melius penetrant; vel ad nutum animæ obediunt?* Resp.
non desse quidem, qui putent etiam sensibus habitus quos-
dam eum in finem infundi; alios tamen cum Suarez nullum
horum habituum necessitatem agnoscere, eò quòd & corpus
perfectissimè subjectum, sit animæ, & optimè dispositum,
quodque subtilissimos & indeficientes habeat, species verò
ob objecto sufficienter accipiat.

XII. Q. 12. *Quid sit aureola Beatorum?* Resp. esse
gulbum quoddam accidentale ob excellentem Victoriam
obvolutam hostes reportatam collatum; unde ad di-
stinctionem præmii & gaudij essentialis, quod corona aurea
vocari solet, aureola, seu, ut alij volunt, laureola appella-
tur. Quarum tres à Doctoribus numerantur, scilicet. 1.
Aureola Martyrum, quæ omnibus illis confertur ex mente
S. Thomæ & aliorum, qui mortem pro quacunque virtute
supernaturali defendenda obierunt. 2. Aureola virginum,
quæ ijs præcipuè confertur, qui ex proposito virginitatem
etque ad vitæ finem servârunt; ita ut nullâ pollutione cor-
poris mortaliter peccaminosa (nam veniale peccatum non
obscure putat Tannerus n. 28. q. 4. du. 3. cum S. Thomæ)
castitatem violârint. 3. Aureola Doctorum, quæ ijs tri-
bitur, qui licitè & bona intentione alios ad Justitiam Chri-
stianam

stianam erudiunt. Quale verò harum omnium Aureo-
rum sit gaudium, incertum est; hinc aliqui in gestatione
certorum fertorum aut palmarum; alij cum S. Thoma
gaudio de victoria ab hostibus reportata, & honore
consecuto consistere eam putant; alij qualitates quasdam
spiritualium harum qualitatum repræsentivas ipsis super
ditum iri arbitrantur, v.g. Martyribus singularem vivacita-
tem & robur membrorum; virginibus suavissimam corporis
delectationem; Doctoribus clariorem rerum divinarum sci-
entiam à visione beatifica distinctam.

XIII. Q. 13. *An ad beatitudinem hæc omnia de-
ptam etiam usus & delectatio sensuum; item externa bona &
Societas Amicorum pertineat?* Resp. S. Thomas & cum
communiter Doctores, hæc omnia non quidem ad beati-
tudinem essentialem pertinere (cùm hæc in sola visione frui-
va consistat, & ista sine illis haberi queat) requiri tamen ad
accidentalem, eò quòd anima habeat statum essendi per-
fectiorem, magisque naturæ suæ consentaneum, cum esse
poti conjuncta, atque adeò ad accidentalem perfectionem
felicitatis pertineat hæc conjunctio. Quod idem etiam de
loco & Societate cum proportione dicendum est, cùm ipsa
quotidiana experientia doceat, hæc non modicè appeti
ijs, qui felices esse cupiunt. Unde S. Thomas & cum eo multi
Doctores concedunt, singulos sensus speciali quâdam de-
lectatione fruituros, ut totus homo beatus dici possit. Quo-
les autem hæc delectationes futuræ sint S. Laurentius Jus-
nianus lib. de disc. Monast. c. 13. sequentibus verbis in-
dicat: *Caro spiritualis effecta per omnes sensus suos multitudine
exuberabit delicijs. Delectabitur oculus amabili aspectu Be-
demptoris, cùm videbit Regem in discore suo ornatum, & in
demate redimitum quo coronavit eum Mater sua. Mellica
cantica Civium Superiorum non mediocriter mulcebunt audi-
tum. Flagrans quoque suavitas coelestium odoramentorum me-
ra liquefactione resperget odoratum. Indicibilia etiam dulci-
do omnium delectationum melliflua quâdam & iucunda su-
avitate oris saginabit palatum. Ipse demum tactus sibi pro-
gruis abundabit delicijs, quas experti narrant. Fas enim
est, ut in illa coelesti gloria quicquam vacet à laude D. E. I. pro-
petius instum, ut cuncta corporis membra suum proprio*

offrant Conditorum, quatenus, sicut ab ipso sumpserunt prin-
cipium, ita & illum deducant sua beatitudinis finem, ut sit
Thomae in omnibus.

XIV. Q. 14. An gaudium Beatorum omnem tristi-
tiam excludat? Resp. affirmativè ex communi doctrina; eò
quod voluptas vehemens, teste Aristotele 7. Eth. c. ult. om-
nem dolorem excludat, atque adeò hoc multò magis de
summo gaudio Beatorum dicendum sit; unde Apoc. 21. di-
citur: *Et absterget DEVS omnem lacrimam ab oculis eorum;*
& *non ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque do-*
lor ultra. Quòd autem Christus cum visione beatifica
sinitiam habuerit, miraculo adscribendum est.

XV. Q. 15. Quis fructus ex hac materia de beatitu-
dine haberiendus sit? Resp. triplicem potissimum referen-
dum. Primus est, ut magnum quisque concipiat desiderium
hujus felicitatis, atque adeò exclamet cum S. Propheta Psal.
141. *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, contu-*
plaxi, & despicit anima mea in atria Domini, Cor meum & ca-
mentum exultaverunt in DEVM vivum. Secundo est, ut con-
sideratione tantæ felicitatis se ad contemptum rerum terre-
strum, aliisque mediis ad ipsam obtinendam conducantia
excitet, ideoque saluberrimum S. Hieronymi
Eustochio ep. 22. datum sibi applicet: *Quoties*
in vana Seculi delectaverit ambitio, quoties in mundo
curam aliquam gloriosum, ad Paradisum mente transgredere-
ti incipit, quod futura es, & tunc poteris dicere: Aqua mul-
ta non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent
eam. Tertius est, ut ejusdem felicitatis recordatione & spe
in adversis se soletur, uti iterum S. Hieronymus De
persecutione subdit dicens: *Respice, quod provissum est; omne opus*
hoc fiet peri, quando eius pretium cogitatur: & spes premij
salutem est laboris. Dicat ergo in omnibus adversis cum
S. Paulo ad Rom. 8. *Non sunt condigna passionis huius tem-*
poris ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis. Mo-
mentanum, quod cruciat: æternum, quod
delectat.

✽(✽)✽

CAPUT